

Egy hatszor hasábzott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 kr.; többszöri igtatásnál 10 kr. Bélyegdíj külön minden igtatás után 30 kr

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdetőmennyeket először BÉCSBEN: Dukas M. Riemergasse 12, Schaller Henrik Wollzeile 12, és Oppelik A. Stabenbastei 1

FEHÉR MIKLÓS

a m. kir. államvasutak gépgyárának vezérigazgatója és több más elsőrangú gépgyár képviselője

ajánlja lezárt árakon a kizárólag nála kapható, világhírű

EREDETI MAYER-TRIEURÖKET,
továbbá kitérő szerkezetű

gabona-tisztító rostáit,
valamint legjobbnak bizonyult, könnyű
sortvetőgépeit és mindennemű ekéit,

olcsó árak és kedvező fizetési feltételek mellett.
Képes árjegyek ingyen és bérmentve.

Iroda, raktár és javító műhely Budapest, üllői út 25-dik szám alatt „Köztelek”.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárban kapható:

ÉJSZAK A DÉL ELLEN.

REGÉNY FORDITOTTA

VERNE GYULA. HUSZÁR IMRE.

Nyolczvanöt a szövegbe nyomott képpel.

Ára füzve 2 forint.

Finom tojás-kéziszappan.

(Toilette-szappanok legkiválóbbika.)

Glycerin és tojásárgóból készült, különösen tisztítja és élénkíti az arcbőrt, és annak egészséges frissességét állandóan fenttarja. Ezen - csupán két legártatlanabb szorból készült szappanfejművekre is igen ajánlható.

Ára: 1 doboz 20 kr., 1 doboz (3 darab) 50 krajczár.
Kapható egyedül - mint eddig 12 év óta -
Latzkovits A. uridivat üzletében
Budapesten, váci utca 22. szám.

BARNA FOGORVOS

Budapest, váci utca 24. szám.

Készít egyes fogakat, fogsorokat és plombákat, jóállás mellett; árak mérsékelték. Kívánatra részletfizetésre.

A GYAKORLATI

ELMEKÓRTAN VÁZLATA.

Különös tekintettel az elmebetegre vonatkozó hazai törvényeinkre és miniszteri rendeletekre.

Ira

Dr. MORAVCSIK ERNO EMIL.

egyetemi m. tanár
a budapesti m. kir. tud. egyetemi elmekórtani klinika taná segéde,
a budapesti kir. törvényszék elmeorvos szakértője.

Ára füzve 1 írt 20 kr.

1888. szept. 14. sz. 1888. szept.

BUDAPESTI SZEMLE

a M. Tud. Akadémia megbízásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Más világok. (I.) — Neudtvich Károlytól.
Metternich és a Napoleonidák I. Napoleon haláláig. — Károlyi Árpádtól.
Nagy-Becskerekeltől Pákozdig. (I.) — Vendrei Ferenc tábornoktól.
Egy leány mint özvegyasszony. Regény. (III.) Pálffy Alberttől.
Költemények: Baráti körben. Gyulai Páltól. — A hid Long-fellow után, angolból. Szász Bélától.
Ártatlan vádlottak. — Simonyi Zsigmondtól.
Papirparunk emelése. — Mudrony Páltól.
Értesítő. Kalidasa: Sakuntala. Ford. Fiók K. — x. — Greguss Á.: Rendszeres száptan. — e — Verne J.: Sándor Mátyás. Szigetvári Ivántól. — Berryer törvényszéki beszédei. — dr. — Doctor Romanus: A mi decaholizált egyetemünk. — Cs. F.

A BUDAPESTI SZEMLE megjelent évenként tízenkötés 126 írvnyi tartalommal.

A Budapesti Szemle tájékoztatni igyekszik a magyar közönséget az eszmékről, melyek világszerte foglalkoztatják a szellemeket s mintegy közvetítő kíván lenni egyfelől a szakudomány és a műveltség, másfelől a hazai és külföldi irodalom közt. E mellett lehető széles tért nyit a nemzetgazdasági közleményeknek, a m. tud. akadémia nemzetgazdasági bizottságától támogatva.

Megjelent évenként 12-szer 10 írvnyi havi füzetekben. Előzetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 írt, félévre 6 írt. Előzetéseket minden könyvtár elfogad. Bécsben, Szeles György cs. k. egyet. könyvtár, I. Stefansplatz Nr. 6. Az előzetési pénzek az alulírt társulat kiadó-hivatalába küldendők be, vagy a könyvtárosokhoz a kik szintén föl vannak hatalmazva elfogadásukra.

FRANKLIN TÁRSULAT

magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapesten.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, egyetem utca 4. szám.)

Jaeger Tanár Társulata.

Tulajdonos: JORDÁN KÁROLY.

Budapest, IV. Deák Ferencz-utca 15.

Eredeti normál gypju-cikknek

egyedüli főraktára Magyarország részére.

Normál alsó-ruhanemű férfiak, nők és gyermekek számára, valamint felső-ruhák mérték szerinti készítmények a saját műtermében.

Katalogusok és árjegyzékek ingyen és bérmentve.

BUDAPEST,
Károly-laktanya.

BÉCS,
BELGRÁD.

TELJES EGYENRUHÁKAT

és egyenruha nemeket cs. kir. tábornokok, törzs-, fő- és altisztek, egyéves önkéntesek és legénység, nemkülönben a m. k. honvédség, népfelkelő valamint a m. k. eszdőségek, pénzügyorség, továbbá m. kir. posta-, vasut- és távirat-tisztek, erdészek, tűzoltók és hadastyán egyletek, minden egyenruhás testület, megyei és városi huszár-észere clegáná kiállítás és gazdag választékban szállítanak

TILLER MÓR ÉS TESTVÉRE

udvari szállítók, Budapest, Károly-kaszárnya.

Megrendeléseknél a rang és szak megjelölése keretik. — Vidéki megbízások utánvétel mellett pontosan eszközöltetnek. — Árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve.

Franciaország és a Külföld Minden illatszerezés és nál és Po- drásánál
La VELOUTINE
Különleges Blyeser BISMUTAL VEGETIVUS
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS

VERA-FORRÁS

Veghlesen, Zólyomgyében

Magyarország kitérő új savanyuvize,

BRÁZAY KÁLMÁN

nagykereskedőnél és főraktárosnál Budapesten.

IV. ker., Muzem-körút 23. szám alatt

a vidéki városokban és minden nagyobb füzetkereskedésben valamint a forráskezelőségénél: vasut-, posta- és távirat-állomás Veghles-Szaltna (Zólyomgye.)

A végleges VERA-forrás vizét Dr. Lengyel Béla egyetemi r. tanár és az ásványviz vegyelemző intézet igazgatója elemzte és szénasavas alkalkus vasas savanyuviznek találta, amely tisztasága és nagy mennyiségű szénasavas natrium, szénasavas vas és szénasavas mész tartalma által, a legtekintélyesebb orvosok véleménye szerint gyomorbetegségeknél, túlságos gyomorérv, gyomorégés, gyomorgörögés, idült gyomortakár, idült hörg- és gégehurutnál, vérszegénység (sápkór) és ebből eredő idegességnél, görvéllykór, hólyaghurut, húgyhomok és húgykő stb. bajoknál igen előnyösen használható, valamint itató viznek is egyedül, borral vagy cognakkal stb. keverve, kitérően megféle, a bort nem festi.

A modern elvek szerint berendezett forrás, közvetlenül a trachyt-sziklából fakad és igen bővizű; szerves anyagától és talajviztől egészen ment, s a környék lakosai emberleketet óta mint a leghatásosabb gyógyvizet és itató italt élvezik.

A töltötés nem mint más ilyen forrásnál vagy savanyuviz-kutaknál szivattyús hanem közvetlen az erős lefolyás által történik. Az üvegek a lehető legjobban vannak dugaszolva és töltötésük a leg gondosabb.

Utányomat nem díjazatik.

VASÁRNAPI UJSÁG

37. SZÁM. 1888.

BUDAPEST, SZEPTEMBER 9.

XXXV. ÉVFOLYAM.

Előzetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 írt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: fél évre — 6 *

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 írt fél évre — 4 *

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 írt fél évre — 3 *

Külföldi előfizetésekre a postailag meghatározott viteldi is csatolandó

CRISPI BISMARCKNÁL.

OLASZORSZÁG egysége monarchiánk dualisztikus államformájával körülbelül egykoru s csak néhány évvel régebb a német birodalom egységénél. De ez aránylag rövid idő alatt oly fejlődést ért el, melyre büszkén mutathatnak reá államférfiai.

Kossuth Lajos «Iraiban» van a legklasszikusabb módon megörökítve Olaszország újjászülésének története s azok a nehéz küzdelmek, melyeket az akkor dirib-darab ország népének és vezérbereinek meg kellett vívniok, a míg hazájukat legalább odáig juttathatták, hogy helyet foglalhasson Európa diplomáciájának kerek asztalánál.

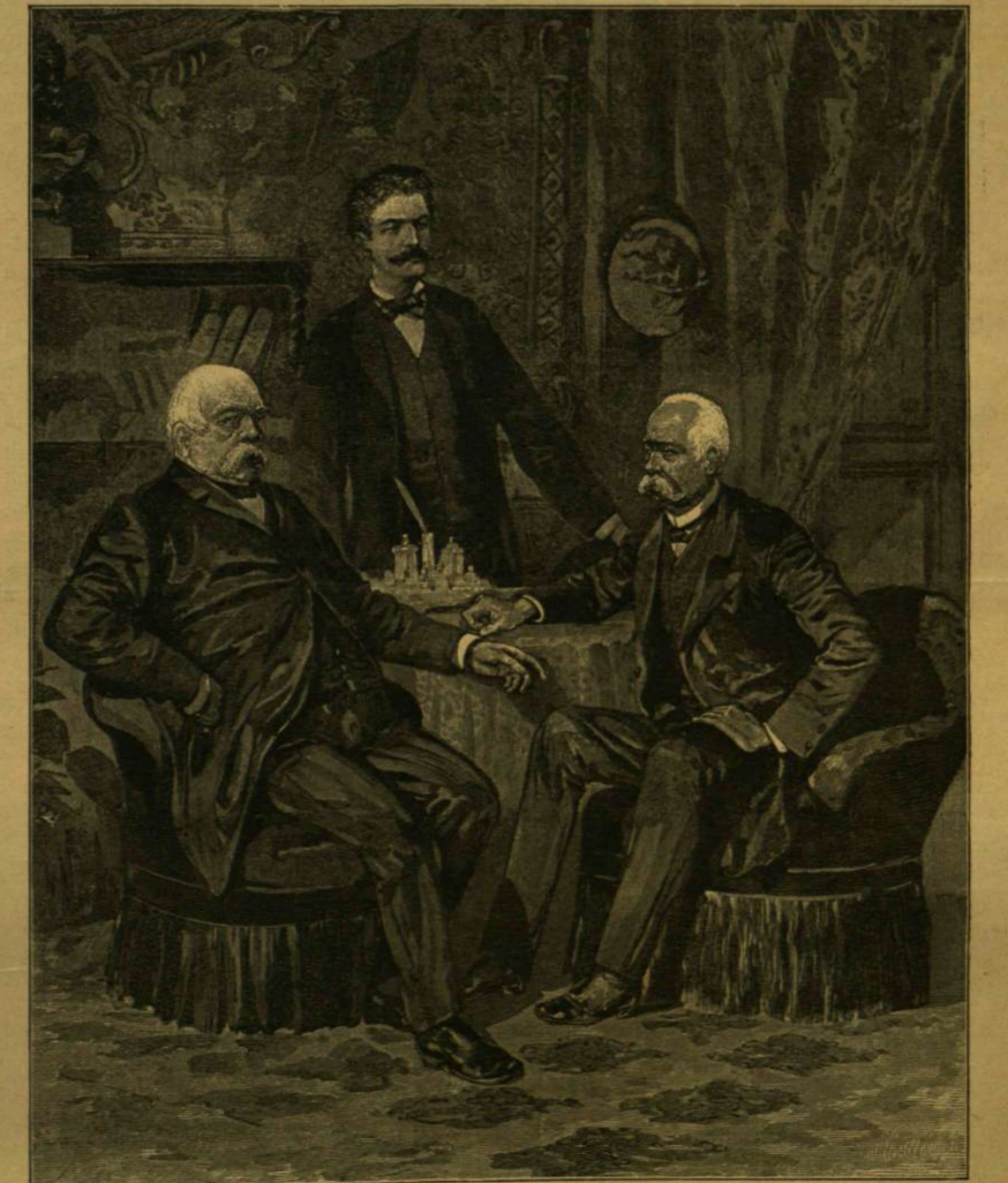
De még azután is soká nem ismerték el egyenrangu társnak a többiek. Csak az 1859-iki és az 1866-iki hádjárat után kezdett számot tenni, sulyt képviselni a nemzetközi politikában.

Ma már európai nagyhatalom számba megy s a leghatalmasabb államok keresik szövetségét. Tagja annak a páratlanul álló s Európában ma döntő szerepet játszó középeurópai szövetségnek, mely a béke megóvására létesült s mely manapság csakugyan a leghatalmasabb biztosítéka is a békeségnek.

Crispi, a ki ma az olasz kormány élén áll, fiatal korában a legtulzobb olasz hazafiak pártjához tartozott, sőt azoknak Mazzini, Garibaldi elhunytá után vezére volt. Lelke egy nagy olasz republika után ábrándozott, bátorsága nem tartott semmit lehetetlennek.

Am az olasz klima fainak megvan az a jó tulajdonsága, hogy meg tudnak barátkozni az adott viszonyokkal s az idő szerint lehetetlen czelek kedveért nem hagyják kihasználatlanul a létező helyzetet. Még az öreg Mazzini, Garibaldi is elhallgattak köztársasági álmaikkal, mikor hazájukat a savoyai dynasztia alatt egységessé válni, szabaddá, boldoggá, hatalmassá nőni látták s nem tartották volna hazafiasságukkal megférő dolognak az államforma feszegetésével zavarni országuknak szépen indult fejlődési folyamatát.

Hütelének azért a radikálisok nem lettek elveikhez, hanem azokat törvényszerű téren, a parlamentben igyekeztek érvényre juttatni. Többségbe is jutottak s a király, mint alkotmányos fejedelem, nem habozott a nemzet akaratából alakult többség soraiból választani meg tanácsadóit. Így jutott Crispi is a kormányba, utóbb, Mancini és Depretis után annak az élére.

BISMARCK HERCEG. BISMARCK HERBERT GRÓF.

CRISPI.

A FRIEDRICHSRUHEI TALÁLKOZÁS.

előtt, épúgy, mint Garibaldi, a ki egy szabadcsapat élén Franciaországnak sietett segítségére, mikor a németek megtámadták. Crispi soha sem tudta elfelejteni, hogy Franciaország volt az, mely harmincz évvel ez előtt az olasz államészmét keresztvízre tartotta s hogy Franciaország volt az, mely Olaszország egységének Solferinónál alapjait megvetette. Ezért hálával gondolt mindenkor reá s személyes rokonszenve mindig a francziákhoz vonzotta.

Okos államférfi azonban a személyes vonzalom soha sem lehet a fő irányadó. Crispinek azt is be kellett látnia, hogy befejezett tényvé az olasz egység csak az 1866-iki háboru folytán lett, a melyet Németország segítségével vívott meg s mely Róma birtokába juttatá, a mihez Franciaország barátsága nem juttatta volna el soha. Hiszen Lamoriciér francia tábornok francia hadai állták útját Garibaldinak is, mikor Róma ellen indult.

Azt is latba kellett vetni, hogy míg Franciaország a nyújtott segítségért megfizette magát, megoskonitván az olasz területet Nizzával és Savoyával: addig Németország önzetlenül nyújtott neki segédkezt, nem követelve egyebet, mint jó indulatot és barátságot.

Mikor Crispi az olasz kormány élére jutott, már készen találta a német-osztrák-magyar-olasz szövetséget. Sokan hitték, hogy Crispi kormányra lépett változtatni fog ezen a viszonyon, annál a rokonszenvenél fogva, melylyel az olasz első miniszter a francziák iránt viseltetett.

Nem ismerték még Crispit arról az oldaláról, hogy személyes érzelmeit alá tudja rendelni hazája nagy érdekeinek. Crispi nemcsak hogy föntartotta, de még szorosabbra is igyekezett fűzni azt a szövetséget, mely a mig egyfelől Olaszországnak teljes szabadságot enged az akcióra a csak öt érdeklő dolgokban, másfelől egyebekben oly hatalmi állást biztosít neki, mely mellett teljes nyugalommal munkálhat jövőjén.

Munkál is. Olaszországnak régi hagyományai közé tartozik, hogy a Földközi tengeren imponáló állást foglaljon, a mire földrajzi helyzete is reá utalja. Különösen Afrika északi partjai azok, melyek olasz gyarmatokkal vannak tele s melyekre virtuális igényeket formál.

Látnia kell azonban, hogy a mig Anglia Egyiptomban s a Suez-kanális körül fészkeli meg magát: addig Franciaország az általa elfoglalt Algirből nyugotnak terjeszkedik s hatalmát már Tuniszra is kiterjesztette, melynek északi fokát az olasz Sziciliától csak egy keskeny tengereszoros választja el. A régi Karthago birodalmából, melylyel a régi Róma oly elkésredett harcot viselt, már csak Tripolisz olyan, melyre európai hatalom még nem tette rá kezét s melyet Olaszország megszállhatna, hogy így a hatalmi egyensúlyt visszaállítsa a Földközi tengeren.

Tripoliszt egy török pasa kormányozza, a ki a padisa főnhatósága alatt áll. A török szultán azonban az utolsó orosz háboru óta nagyon megszokta a birodalmán ejtett amputációkat s a beteg ember nem sokat törődik vele, ha levagdossák a végtagjait. Dunamelléki és balkáni tartományait elvesztvén, mit fájna neki a kétes értékű Szudán elvesztése s talán még Tripoliszé is? Némi pénzbeli kártalanítás is kibékítene sorsával.

De a háta mögött van Franciaország, mely nem szívesen tűr vetélytársata Földközi-tengeren, s melynek politikája ma az, hogy a török szultánt jogainak erőlyes óvásaira biztassa.

Ezt tette Masszovában is, melyet az olasz csapatok a Vörös-tenger nyugati partján megszállottak s melyet az egyiptomi csapatok egész Szudánnal együtt odahagytak. Franciaország arra az álláspontra helyezkedett, hogy ezt a

kikötő-várost Olaszországnak megszállani nem volt joga, míg az olaszok a mellett erősködtek, hogy egy földött területet akárki elfoglalhat.

Ez a kölcsönös féltékenykedés éles jegyzékváltásra szolgáltatott okot Crispi és Goblet, a francia külügyminiszter között, s az elkésredés annyira nőtt, hogy ugy Francia- és Olaszország fölszerelte és mozgósította hajóhadát, állítólag tengeri gyakorlatok czéljából csupán, voltaképen azonban azért, hogy mindenik fél készen legyen a támadása ellen.

Ez időre esett Crispi látogatása Bismarcknál Friedrichruhében s mindjárt rá találkozására Kálnokyval, monarkhiánk külügyminiszterével Égerben.

Hogy a szövetségben álló három hatalom vezérlő államférfiai találkoztak, az már magából a szövetségi viszonyból is megmagyarázható. Hiszen Crispi Bismarckot már tavaly is meglátogatta, s ekkor az nem tűnt föl senkinek. Hogy most nagyobb port vert föl, megérthető abból a feszült viszonyból, melyet fönnbent vázoltunk. Ily válságos helyzetben csak természetes, ha az érdekelte államférfiaknak egymással sok olyan fontos közölni valója van, mely csak személyes érintkezés mellett lehetséges.

Tudjuk, hogy Crispi hazatérte óta lényegesen megjavult a helyzet Francia- és Olaszország között, a mit sokan oda magyaráznak, hogy úgy Bismarck, mint Kálnoky mérsékletet ajánlottak szövetségesüknek.

Nem szükséges azonban Crispi friedrichruhei látogatásának okvetlenül azt a czélt tulajdonítani, mintha ott már a háboru eshetőségéről lett volna szó. Nem. A látogatás czélja egyéb is lehetett.

Ma már ugyanis elhatározott dolog, hogy II. Vilmos császár meg fogja Rómában látogatni Umberto királyt. Ez rendkívül nagy fontosságú egy látogatás, annál a különös viszonytól fogva, melyben az olasz királyság a pápával szemben áll. Meg kellett találni azt a módot, hogy a császár látogatása a katolikus egyház fejének, a ki az olasz királyt bitorlónak tartja, érzékenységet ne sérthesse. Meg is találták: II. Vilmos XIII. Leo pápát is meg fogja látogatni.

Hátha épen ez a látogatás volt a főtárgya Crispi utazásának s ama módozatok megállapítása, melyek ma már nyilvánvalók?

Midőn Crispinek Bismarckkal való értekezését képben is bemutatjuk, melyen Bismarck idősb fia, Herbert gróf is ott látható, ki, mint atyjának bizalmasa, ennek Berlinből távolléte alatt a közvetítő szerepet viszi ez, és a külügyminiszterium között s minden fontosabb alkalommal megjelen atyja véleményét és utasításait meghallgatni, s midőn néhány rajzot is közlünk a német kancellár ez üdülő-helyéről: nem tartjuk érdekeltenek magáról e helyről is más helyen egyet-mást elmondani.

A TÁVOZÓ TANÁR.

Tanítványid kis serege
Könyezve mond búcsút,
Odavan a kedve. Hamar
Megismerte a bűt.

Emberséget és tudományt,
Hitet s becsületet
Tanítottál. A bánatot
Minek ismerteted?

Az élet oly könyörtelen,
Megtette volna az!
Mi kell nekik? Tudod te jól:
Bátorítás, vigasz.

S most itt állnak, és nem lelik,
A régi vezetőt,
Ragaszkodó hűségükért
Ime bűnhődnek ő!

Elmehezt a kerek világ
Legvégire, mit ér?
Ott teremnek a hű szivek,
Egy sohaj utolér.

S az felsebe suttogja majd
Uton és utfele,
Igaztalan a bűntetés:
Szeretnek szüntelen.

DALMADY Győző.

RAJZOK LENGYELORSZÁG TÖRTENÉTBŐL.

XI.

Véres napok.

A XVII-dik század második fele súlyos megpróbáltatásokat hozott Lengyelországra. Svéd, muszka, porosz, magyar, török és tatár fegyverek támadtak minden oldalról a szerencsétlen országra ellen, s csak két hős hadvezér, Czarniecki és Szobieszki vitézségének köszönhető, hogy kiállta az idők viszontagságait. A lengyel hősiesség örök dicsőségű emlékei ezek a harcok, melyeket függetlenség, méltóság, és fönnállása érdekében vívott, s melyek egy Szobieszki szültek, ki saját kardját diadalnál emelte fel a keresztény ügy érdekében a Bécsét fenyegető török ellen.

IV. Ulászló után a trónra lépő János Kázmér királynak mindjárt uralkodása első éveiben a feltámadt kozákok megbékéltetésével gyűlt meg a baja. De a zborovi békekötés, mely az uralkodó engedékenységének a véghatárig adta tanujelét, nem elégítette ki a papságot és az arisztokráciát, mely a kozákoknak adott szabadalmakat saját sérelmeinek magyarázta. Az ellenségeskedések újra megkezdődtek, Bogdán kozáktörzsek kezdtek eljáratni a tenger felé, s a tenger felől is eljáratni kezdték. A kozákok a császár pártfogásához folyamodtak, kinek seregei csakhamar elárastották egész Ukrainát a Dnyeper mindkét oldalán. A lengyel hadakat Radzivil vezérlete alatt Troubetzkoi tönkre tette, ezután Witelski, Mohilev, Poloczk, egymásután kerültek az oroszok kezére, csak Czarniecki diadalmas fegyvereinek sikerült ismét helyreállítani az egyensúlyt.

Minde csapások közepette még egy új vész is fenyegetett a balti tenger felől. Krisztina svéd királynő 1654 jun. 6-án, 27 éves korában lemondott a trónról Károly Gusztáv javára, ez pedig fiatalága hevében égett a vágától harci dicsőséget szerethetni s Gusztáv Adolf nagy művét befejezve, hatalmát a balti tenger egész vidékére kiterjeszteni. Egy elmérgesedett magánügy ép kapóra jött terveihez. Radzieiowski alkancellár, sértve érezvén magát János-Kázmér által, ki nejét elszerezte, boszútól líhegve ment Stockholmba, hol a megtorlás művéhez szövetségeseket vélt találhatni.

A svéd vezér, Arfwid 1655 jul. 12-én csakugyan be is tört Lengyelországba, míg Károly Gusztáv Stettinben kötött partra s flottáját Danzig ostromára küldte. János Kázmér hiába küldött békekötet Prziemszkibe, Gusztáv gögösen felelt vissza: «Kázmérral csak Varsóban fogok alkudozásba bocsátkozni.» A két hadsereg Zarnownál csapott össze, de a szakadó zápor következtében félbe kellett szakítani az ütközetet s Kázmér bujkálva volt kénytelen Krakkó felé visszavonulni, hová pár hét múlva Gusztáv is követte. Krakkó védelmét a király Czarnieckire bízta, ki csak 32 napi hősi ellenállás után adta fel a várat a túlnyomó erőnek, de bátor magatartásának a svédnek oly csodálattal voltak kénytelenek adózni, hogy fegyverrel kezében, kibontott zászlóval, s felgyújtott mécsesekkel hagyták sereget kivonulni.

A svéd király Lengyelország nagy részének ura volt, de czélját mindaddig nem látta elérni, míg Poroszországot is nem bírja. Poroszország ez időben még hűbéres állama volt Lengyelországnak s választó-fejedelme a svéd és lengyel

viszályban elég ügyesen tudta vinni dolgát, hogy szövetségét egyaránt kívánatosá tegye mindkét félre nézve. János Kázmér azáltal akarta Frigyes Vilmos vála szto fejedelmet a maga részére megnyerni, hogy lemondott utódai javára a Poroszországot Lengyelországhoz fűző hűbéri viszonyról. De rosszul számított. Frigyes Vilmos ugy hálálta meg Poroszországnak önálló állammá emelését, hogy Königsbergben 1655 január 17-én szövetséget kötött Károly Gusztávval — Lengyelország ellen.

E közben azonban Lengyelországban is ütt a megtorlás órája. Maga Czarniecki és Szobieszki állottak a hazafias mozgalom élén s számos ütközetben annyira visszanyomták a svéd hadakat, hogy Károly Gusztáv kénytelen volt a választófejedelemhez fordulni segélyért. Modlinban adtak egymásnak találkozó a svédék és poroszok, honnan Grochovall át Prága elé siettek. Prága, Varsó egymásután hódoltak meg az egyesült hadak előtt, míg János Kázmér Lublinba vonult vissza, hogy nemsokára onnan is menekülve, Danczigban huzza meg magát.

Fokozta a veszélyt Rákóczy György erdélyi fejedelem fellépése, kit Gusztáv Lengyelország nagy részének odaigérésével nyert meg a maga számára, minek következtében 50,000 emberrel át is rontott Lengyelországba s azt szelvény-hosszában feldulta. De Czarniecki előbb János-Kázmért menti ki Danzigból, éjnek idején átuszva, csupán négy ember veszteséggel, a jeges Visztulát, ezután pedig Rákóczyt veri meg, úgy hogy ez csak megalázó békefeltételek mellett menekülhet vissza Erdélybe.

Igy állottak a dolgok, mikor a viszonyokat a dán kérdés kezdte még jobban komplikálni. A dán király nem érezvén magában elég erőt Károly Gusztávval ellent állani, Lengyelországhoz, Poroszországhoz és Ausztriához fordult segélyért. A lengyel hadak vezérletét ismét Czarniecki vette át, ki 1658 november 14-én meg is érkezett Schleswigbe, s készült megtámadni a Kopenhágát ostromló svédéket. Ekkor hajtotta végre Czarniecki azt a páratlanul álló fegyvertényt, hogy mint kevéssel előbb a Visztulát, most a tengeröblöt uszta át seregével. Összeüjtött seregéhez ez emlékeztetés szavakat intézte. «Lengyelek; eddig csak folyókon hatoltunk át, ma a tengert fogjuk által úszni. Mutassuk meg, hogy a bátorság minden akadályt legyőz.»

A svédék nem voltak elkészülve ily emberfeletti vakmerőségre s a tulparton lövöldözni kezdtek, de látva, hogy a lengyelek ennek dacára sértetlenül bukkantak fel a tengerből, megszaladtak, miközben meglepetve mondogatták: «A lengyelek nem emberek, hanem ördögök. Soha nem volt példa rá, hogy lovasság átúszza a tengert.» Czarniecki vakmerő vállalkozása el is döntötte a hadjárat egész sorsát, s a dán király sajátkezűleg írott hízegő levél kíséretében remek művi lánczot küldött neki, emlékül arczképét kérve.

A meg-megújuló ellenségeskedéseknek csak Károly Gusztáv halála vetett véget, 1666 febr. 12-én, mely sietette a Svéd- és Lengyelország közötti béke megkötését. Az Olivában aláírt békekötés nevezetes, mert Poroszország ebben

SZOBIESZKI.

ismertetik el először önálló állammak. A lengyel király lemondott Svédországra, Lifland és Estlandra való igényéről s egyebekben fenmaradt az eddigi statusquo.

Ideje is volt véget szakítani a háboruskodásoknak, mert a lengyel fegyverek élet újból az oroszok és a tatárok ellen kellett fordítani. Az előbbiek már hosszabb idő óta zaklatták a lakosságot Khavanskoí vezérlete alatt, ki alig türtöztethette vágját, Czarnieckivel megmérkőzni. De a hős lengyel Polonkánál véres harcban teljesen tönkre tette a négyzerte nagyobb orosz haderőt, úgy, hogy 146 zászló jutott a lengyelek kezébe s 15,000 orosz veszett el a csatásokon. Czarniecki Mohylow-on túl üldözte a menekülőket s Polock várát is megostromolta.

A mi a tatárokat illeti, ezek eleinte a lengyelekkel tartottak, de 1664-ben elszakadtak tőlük és Staviszczében lázadást szítottak. Czarniecki elebök ment, s a vétkeket megbüntette. De a folytonos háboruk fáradalmi annyira elgyötörték már a hős lelkü férfit, hogy súlyos betegé lett, s születéshelyére, Czarnába vitette magát. Az utazás még jobban megértett megrendült egészségének, s nem is fejezhette be, mert utközben Sokolowkában egy kunyhóban le kellett szállítani. Itt kapta meg a fővezéri botot, mely megérdemelt kitüntetést e keserű szavakkal fogadta: «Nem megjósoltam-e több ízben, hogy akkor fogják rám ruházni a fővezéri pálcát, mikor már többé nem leszek képes azt viselni? Mindegy, ha felgyógyulok, honom védelmére fogom használni, ha pedig meghalok, siromat díszíthetik vele.» A sors csak ez utóbbi jóslata teljesülését engedte meg, mert néhány napra rá, 66 éves korában, meghalt e rettenetesen katonára, ki a lengyel névnek hervadhatatlan babérokat szerzett a harcmezőn.

Nem sokkal rá János Kázmér király is, kifá-

rdva az uralkodás nehéz terheiben, a túlkapó nemesség ellen való küzdelmekben s fájdalomtól megtörve neje halála miatt, letette koronáját s önként elhagyva Lengyelországot, Franciaországba vonult, hol XIV. Lajos gazdag népszerűséggel ruházta fel. Itt is halt meg Neversben 1672 decz. 16-án, 60 éves korában, 20 évi viszontagsággal teljes uralkodás után. Holttestét Krakkóba szállították, míg szive a párisi Saint-Germain-des-Prés székesegyházában van eltemetve.

A bekövetkezett interregnum rövid ideig tartott. Az 1668 november 5-én egybegyűlt nemesség négy jelölt közt volt választandó: Condé herceg, Fülöp-Vilmos neuburgi herceg, Károly lotharingiai herceg és Koribut Mihály, Wisniowiecki herceg között. Condé elbukott, dacára Szobieszki hathatós pártfogásának, a neuburgi és lotharingiai herceg között pedig megosztottak a szavazatok. Ekkor hírtelen, majdnem egyhangulag fölhangozt Wisniowiecki neve, végig a Wolga síkján ezer torokból. Maga Wisniowiecki ettől úgy megrémült, hogy elmenekült a választás színhelyéről; de utána erdek és erőszakal is királylyá tettek.

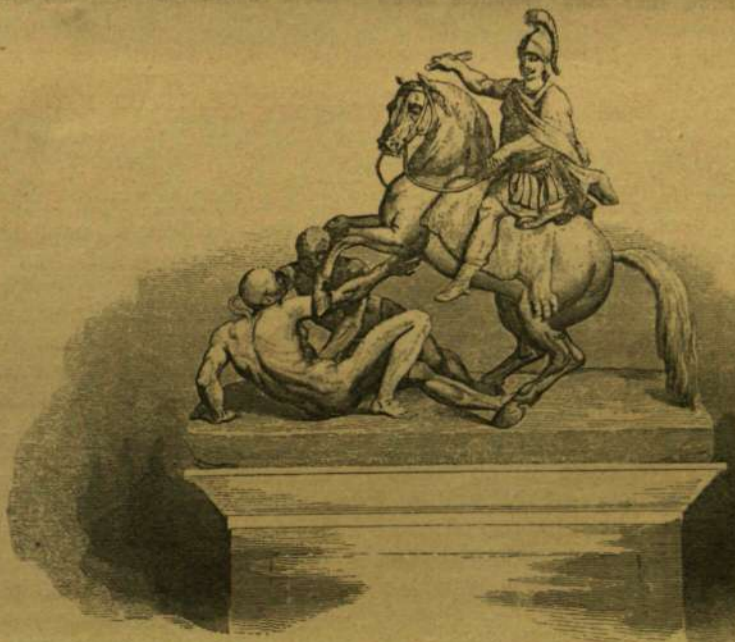
Mihály király, mert ezt a nevet vette fel Wisniowiecki, fényes nevé, de szerény sorsú nemes családból származott; neki magának 6000 ft évi jövedelme volt csak, melyet Mária Luiza királynő hagyott számára. De ez is egygyel több ok volt arra, hogy népszerűségnek örvendjen a köznemesség közt, melynek hízeggett az a gonlat, hogy saját maga sorából lásson királyt a trónon. El is halmozta ajándékaival az új királyt; többen állottak össze, hogy a svédék és brandenburgiak által megromgált varsói királyi palotát kitarozzák. Az érsek pompás karmazsin-szinű szőnyeget küldött, gazdagon hímözve, a főlovászmeister, Radziwill, jáspisos és smaragd kardot, az alkancellár remek fogatot és szerszámokat, a kereskedők fejenként 1000 frtot stb. — úgy, hogy koronázása első napján mindjárt majdnem egy millió tallér érték felett rendelkezett az új király. A mellett konyháját is bőven ellátták élelemmel. Addig pedig az új király a főudvarmesternél ebédelt, s az érseknél vacsorázott.

Am az események hamar megcsalták a Mihály királyhoz fűzött reményeket. A mind tovább harapodó anarchiát a törökök, kozákok és tatárok egyaránt felhasználták arra, hogy háborgassák a szerencsétlen országot, Mihály féltékenykedése Szobieszki babérajaira azonban megbénította a lengyel fegyverek ellenálló erejét, úgy hogy ez csak 5000 emberrel szállhatott szembe az ozmán hadak tömött sorával, melyek előtt megremegett Európa és Ázsia. IV. Mahmud szultán hadai már hatalmukba kerítették Kamieniecz-Podolskot s 1672 szept. 27-én Leopold és Buezác előtt állottak. Szobieszki azonban meglepte az ellenséget Kaluzánál. Stryj és Halics között üldözöbe vette és 15,000-et koncizolt fel közülök. Épen 20,000 boldogtalan lengyel családapát, anyát, papot, nemes embert hurcoztak magokkal rabnágra a mohamedánok, ezeknek bilincsek is feloldódtak Szobieszki parancsszavára.

De még többet is mert Szobieszki. Mialatt a

CZARNIECKI.

SZOBIESZKI LOVAGSZOBRA.

szultán Buczágnál táborozott, Szobieszki átkelt a folyón, váratlanul meglepi a mámorba merült katonákat, elhatol egész a szultán sátoráig, és sátraikból hurezolja magával a nőket, mindenütt rémületet kelte maga előtt.

Szobieszki e sikerei után azt várta volna mindenki, hogy Mihály király megragadja a kedvező pillanatot és döntő csapást mér az ozmán hirtre. Ez azonban, talán, mint említettük, Szobieszki iránt való féltékenységtől indíttatva, a helyett, hogy a törökök üldözéseire kelt volna, gyalázatos békét kötött velök 1672. okt. 18-án. A hős vezér mélyen felháborodva vonult vissza birtokaira, hogy jobb napokra várjon. XIV. Lajos országbán ajánlott fel neki menhelyet, hercegi rangot és Franciaország marsall-botját ígerte neki, de a nemes lelkű férfi mindent visszautasított, csak hazájának kívánt szolgálni.

Pedig a rágalom sem kímélte seplőtelen nevét. Az 1673. januáriusi varsói országgyűlésen egy nap egy szegény nemes ember ragadta meg a szót, az alatt az ürügy alatt, hogy fontos leleplezéseket kíván tenni. Azután előadta, hogy a házat eladták a hiteltelneknek, egy ember 12 millióért adta fel Kamieniecet, s ez az ember — Szobieszki.

E név hallatára az egész gyűlés mint egy ember pattant fel ülőhelyéből, s a rágalmazó megbüntetését követelte. Ez utóljára be is vallotta nyomorult tettét, hogy 2000 ft jutalomért vállalkozott e merénylőre.

Ugyanez a gyűlés érvénytelenné nyilvánította a buczac-i békekötést, Köprili Akhmet ismét kényszerítve látta magát hadával előre nyomulni. Csak nagy nehezen tudott 30,000 lengyel és litván Szobieszki zászló alá sorakozni, mire megindultak a török tábor ellen, mely Chozimnál várta a keresztények támadását. 1673. nov. 10-ike volt; a hó szakadva hullott. Szobieszki gyalog, karddal kezében, zuzmarával fedve vezette harczra seregét s néhány pillanat alatt a lengyel fehér sas diadalmasan lobogott a magaslatokon. 20,000 muzulmán lelte halálát a csata síkon, vagy a Dnyeszter fagyos hullámai közt; maga Szobieszki saját kezével ragadta el Hussein zöld zászlóját, a szultán ajándékát, melyet a győző később hódolati jelvényül a pápának küldött s az ma is a római Szent-Péter templom hajóját ékíti.

Egész Oláhország és Moldva Szobieszkinek hódolt már, ki győztesen nyomult előre a Duna felé, mikor Mihály királynak 35 éves korában, négy évi uralkodás után váratlanul bekövetkezett halála megakasztotta diadalútjában.

Jan. 15-ikére lett az új királyválasztó gyűlés egybehíva. Nem kevesebben, mint tizenheten voltak a trónra jelölve, köztük Stuart Jakab (a későbbi II. Jakab angol király), György dán herceg, Alexis orosz ezár, Don Juan d'Austria, IV. Filöp spanyol király koresfia, Mihály havasalföldi vajda, Miksa bajor herceg, Szobieszki stb. Maga Szobieszki azonban Condé herceg jelöltségét támogatta. Már közel egy hónapig húzódtak a viták, midőn Jablonovszky Szaniszló, véget vevendő a meddő pártharczoknak, nagy hatású beszédet tartott, melyben Szobieszkit ajánlta.

A tömeg erre lelkesülten kezdett éljenzni: «Éljen Szobieszki János! Ő lesz a királyunk, vagy elveszünk» — s a lelkesedés oly hamar

átragadt az egész gyűlésre, hogy 1674. május 21-én Szobieszki csakugyan királyvá kiáltott ki.

Szobieszki helyesen fogta fel királyi kiküldetésének célzatát, mikor letévé az esküt a puncta conventára, azoknak, kik sürgették koronázását és felkenését, tekintettel a török beütés fenyegető veszélyeire, így felelt: «Ily körülmények között a sisak jobban illik a főre, mint a korona. Tudom, hogy mért választott el a nemzet a trónra. Nem azért, hogy csillogjak, hanem azért, hogy harcoljak. Feladatom hadakozni a török ellen: ez királyi jelvényem. Előbb ezt töltöm be, azután jönnek az ünnepélyek.»

1675-ben csakugyan újból betört a török. Szobieszki Leopold mellett foglalt állást, tüzérséget a hegyek által fedezve. Augustus 24-én hó- és jégvihar kerekedett a Kárpátok felől s e csodálatos tünemény, kánikula közepén, annyira meg-

volna. Lengyelország akkori politikájának személyi háttére egy érdekes incidensből vette eredetét.

Szobieszki neje, Mária Kazimira, kevéssel királynővé emelkedése után meg akarta látogatni Franciaországot, hogy ott fejedelmi fényűzését bemutassa. Ehhez képest egybeköt előre föl-hívta XIV. Lajost, hogy ugyanolyan pompával fogadja őt is, mint kevéssel előbb az angol királyt. Ugyde XIV. Lajos épen nem találta helyén valónak ezt a kívánságot s meglehetősen dölyfös szavakban ekkép válaszolt: «Tudom, mi a különbség egy örökös, meg egy választott királynő közt.» Ezt a feleletet Mária Kazimira sohasem bocsáthatta meg, s azért ő volt az a ki Szobieszkit a francia udvar terveinek ellenére az Ausztriával való szoros szövetségre rábeszélte a törökök ellen, a mihez aztán XI. Inceze (Odescalchi Benedek), a bankár fiából lett katona, később pap, lengyelországi nunczius és végre pápa — is csatlakozott.

A szövetség, melynek jutalma Ausztria részéről Mária Antónia főhercegnőnek Szobieszki fiához, Lajos Jakabhoz való nőül adása lett volna, az 1683-diki varsói diétán ünnepélyes szerződésbe lön foglalva, melynek kevéssé ismert pontjai közül legyen fölemlítve, hogy a császár 60,000, a lengyel király 40,000-nyi sereg kiállítására kötelezte magát, az ellenség két oldalról, Magyarországból és Podoliából lett volna megtámadandó, s Leopold kötelezi magát János királynak 300,000 tallér fizetésére.

Julius elején Kara Musztafa nagy sereggel állott már Bécs alatt s Leopold fejét vesztve egész udvarával s még 60,000 lakossal együtt menekült székvárosából. Követe, Wilczek, s a pápai nunczius, Pallavicini, Szobieszki lábához vetették magukat. «Felség! mentse meg a birodalmat!» kiáltott amaz. «Felség! tegyen többet, mentse meg a kereszténységet!» tette hozzá a másik; míg a császár Passauból keltező sürgős levelet írt Szobieszkinek s úgy ő, mint neje, az akkor hat hónapos viselés Eleonóra keserű vádakat szórtak a jezsuitákra, kik a császárt a magyarok ellen tüzeltek.

Mialatt Vitry, XIV. Lajos követe a lengyel udvarnál, gúnyosan irta urának, hogy Szobieszki túlságos embonpointje miatt aligha fog részt vehetni a hadjáratban,

Szobieszki elindult Krakkóból 25,000 lengyel élén, s szeptember 12-én lengyel ruhában, apró arany keresztelékkel behintett aczélpánczéban, előtte czimerherdozóival, Bécs alá, a Kahlenbergre ért. A nagyvezér még mindig nem hitt jöveteleiben, s mikor a tatár kém végig vizsgálva a sorokon felkiáltott: «Szobieszki van élükön», Kara Musztafán nyugtalanság vett erőt. Szobieszki nyugodtan nézett végig a török hadsereg felállításán, s hidegvérrel jegyezte meg, azonnal fölismerve gyöngye oldalukat: «veszve vannak.» Neve szájról-szájra járt az ellenség soraiban s páni félelem lepte meg az ostromló sereget.

Ismeretesk Bécs felszabadításának további körülményei. Szobieszki esti hat órákor első érkezett a nagyvezér sátorába, ki kétségbeesve menekült. A király pedig, a kereszténység dicső hőse, tizennégy órai lovon ülés után elaludt egy fa árnyékában, ép úgy, mint

Pleszevia hegy.

Lescovaci templom.

Galovac-tó.

Bakinovac-tó.
Crno jezero. (Fekete-tó.) Okrugljak. (Kerek-tó.)

Proscansko-tó

Ciganovac-tó.

KILÁTÁS A JAVORNIK-HEGYRŐL.

a hogy Napoleon aludt volt az austerlitz csata után.

A lengyel király 13-án tartotta bevonulását Bécsbe s ugyanakkor misét is hallgatott a szent István templomban. Leopold 14-én követte, a mikor minden veszély elmúlt volt már. Sokáig fontolgatta magában, hogyan üdvözölje birodalma megmentőjét. A lotharingiai herceg, elfojtva Szobieszki iránti ellenszenvét, azt tanácsolta: «Üdvözölje felséged minden czeremonia nélkül, kitárt karral.» Végre megunva az etikettkérdés vitatását, Szobieszki el akart utazni, a nélkül, hogy látta volna a császárt. Ekkor elhatározták, hogy a találkozás nyílt mezőn fog végre menni.

Schwechatmál, a Bécsből Pozsonyba vezető uton találkoztak a két uralkodó szept. 15-dikén. Kölesönös üdvözlés után a császár zavartan da-dogott néhány hálás szót. Szobieszki így felelt: «Kedves fivérem, örülök, hogy e kiszolgálót tehettem.» Azután kézen fogva Jakab fiát, bemutatva Leopoldnak e szavakkal: «Ime fiam, kit a kereszténység ügyének neveltem.» A császár alig hajtotta meg fejét és semmit sem válaszolt. Szobieszki sértődve fordította meg lova kantárszárát s így szólt: «Seregem zöméhez megyek csatlakozni, tábornokaimnak rendeletet adtam, hogy a sereget bemutassák ön előtt, ha kívánja.» Másnap Leopold kardot küldött ajándékba Jakabnak, s egy levélben atyja láttára támadt zavarával mentette ki tegnapi elfogódását, de a lengyel

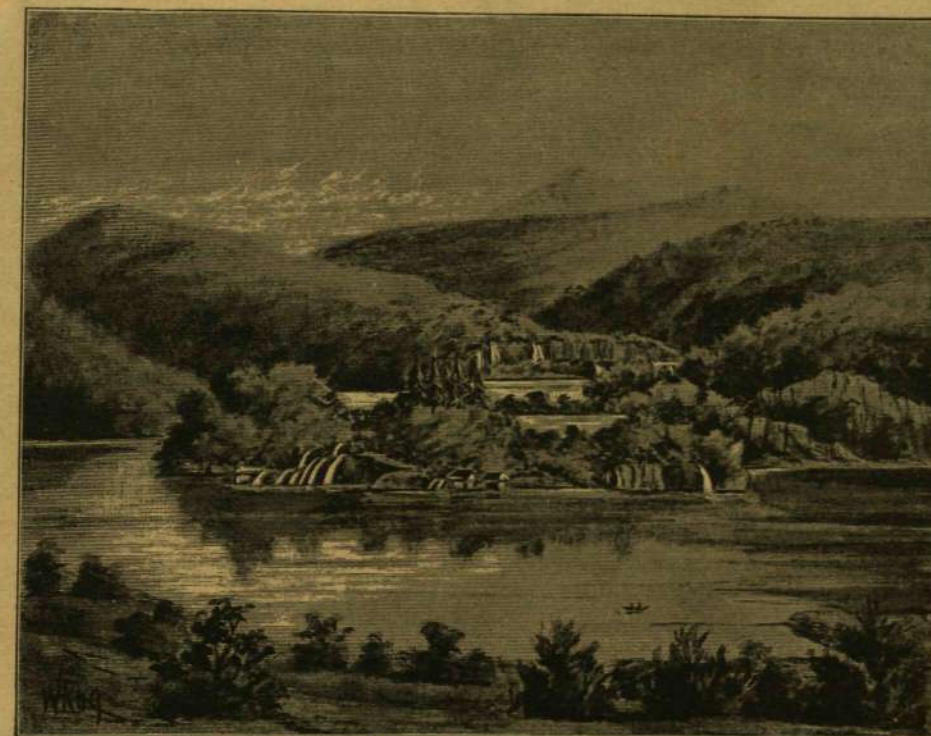
király, hogy semmivel se maradjon adósa Leopoldnak, a küldött ajándékokat még gazdagabb ajándékokkal viszonozta.

Jól ismerték a bécsi kabinetet és az «austriaca fides»-t, a kik elleneztek Lengyelország szövet-

hazájába, miután előbb még Párkánynál meglepetett a törökök által, de Esztergombán újra fényesen kiközösülte a csorbát. Ausztria pedig száz éven át ilté meg jul. 14-ike évfordulóját, mint Leopold visszatérése napját székvárosába, melyet a hivatalos hazugság Bécs felszabadítása napjául pecsételt meg, holott ez egy nappal előbb és Leopold nélkül történt, — mignem József császár 1783-ban végkép el-törülte.

Akármienny fontos is volt az egész kereszténységre nézve Szobieszki győzelme a törökök felett, Bécs felszabadítása Lengyelországra nézve végzetes lépés volt politikai megsemmisülése felé, mely 1795-diki felosztására vezetett. Semmi kétség, Lengyelország nemzeti önállóságának az a politika felett volna meg akkor, mely Ausztria szűkebltsége alól kivonva őt, érdekeit a magyar szabadság hőseihez szorosabban fűzte volna XIV. Lajos diplomáciai támogatása mellett. Későn látta be ezt Szobieszki, de belátta, s szenvedő testtel és lélekkel, rossz előérzetektől gyötörtetve, komolyan foglalkozott avval, hogy a trónról lemondjon s csak alattvalóinak tántoríthatlan hűsége tartóztatta vissza. De már léleken-testben meg volt törve, tehetetlen áldozata neje, a királyné armánykodásainak, kinek Jónás zsidó orvos, és egy más zsidó, Bethsal, mindenre kész eszközei voltak.

Az 1695-ről 1696-ra forduló télen minden hét a király halálának álhirét hozta. De Szobieszki

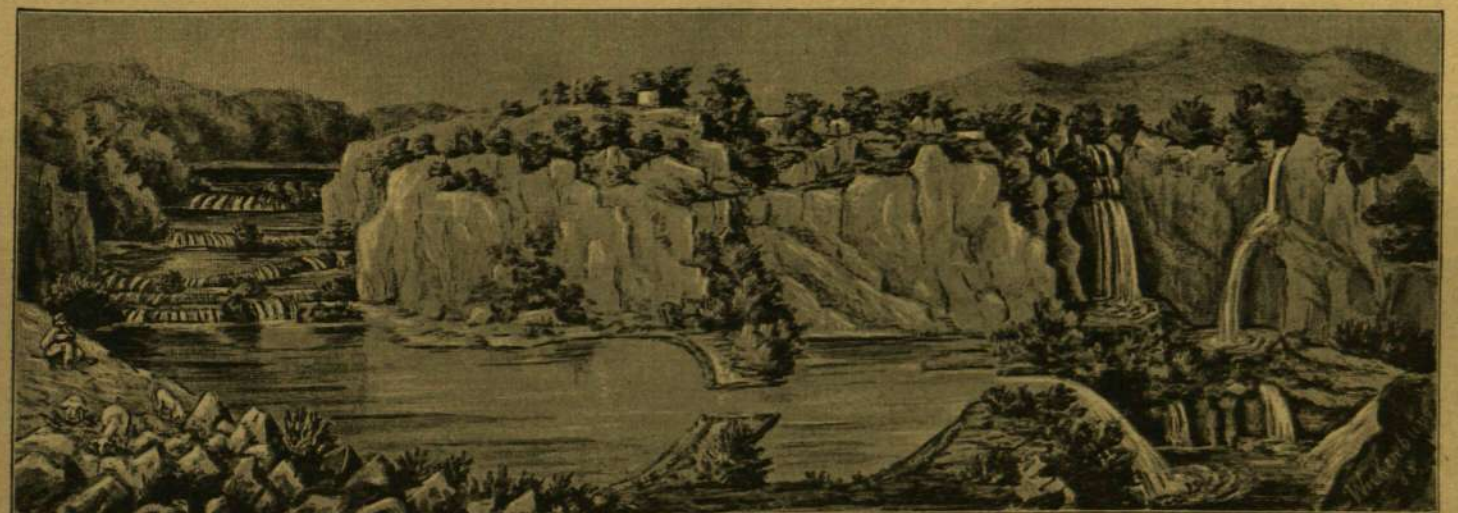

Jeserce-tó.

Galovac-tó.

KILÁTÁS A KOZJÁK-TÓRA A MENÉDEK-HÁZ FELŐL.

Pogled. (Kilátás.)

Kozjak.
Milanovo.
Okrugljak dolnyi. (Alsó-kerek-tó.)

Kaludjerovac-tó.

AZ ALSÓ TAVAK ÉS A PLITVICA PATAK ESÉSE.

A PLITVICA-TAVAK. — Gróf Wickenburg István rajza.

Plitvica patak esése.
Novakovicse Brod.

FORRÁSVIZNÉL. (Szövegét lásd a 607-ik oldalon).

FRIEDRICHSRUHE.

Mióta a gyengélkedő Bismarck orvosai a kancellár megrendült egészsége okául Varzin klímájára mutattak rá, azóta a német egység nagy alkotójának életével olyannyira összefort eme hely mindjobban háttérbe szorul s helyét Friedrichsrue, Bismarck herceg ez újabb szerzeménye foglalja el. Ide vonul vissza Európa sorsának hatalmas intézője megpihenni hivatalos elfoglaltságaitól, ide záródik a kíváncsi kegyelet érdeklődése, hogy egy nagy szellem életét és működését legbensőbb egyéni világa elrejtett vonásainál ismerje meg; itt csomóznak és oldóznak a diplomacia legfontosabb számai, melyeket nagy horderejű találkozások alatt szőnek az európai diplomacia vezérégyiségei. Volt idő, mikor még Varzin volt a nemzetközi politika nagy jelszava, innen indult ki a vér és vas embere 1870-ben, hogy királyi urához csatlakozva, annak oldalán vonuljon a rettentő harciba, mely Németország egységét és nagyságát megalapította. Ma Friedrichsrue a központ, honnan a jövő történetének irányzó eszméi kiáradnak. S mint a hogy Varzin az 1866-iki hadjárat után Bismarcknak felajánlott ajándékosszövegéből lön vásárolva, úgy Friedrichsrue is egy erős nemzeti politika nagy művének segélyével kivívott győztes hadjárat jutalma.

A kancellár ugyanis az 1870-diki háboru után kapta Vilmos császártól megérdemelt dotációiul a hercegi cím adományozása mellé azt a gyönyörű és nagy kiterjedésű erdős területet, a Sachsenwaldot, mely a Berlin-Hamburgi vasut mentén, előbbtől négy, utóbbtól 3/4 órányi távolságra fekszik. A gazdag és óriási uradalom egész területén nem állott egyetlen megfelelő urasági lak, melyben a kancellár lakást rendezhetett volna be, azért a régi Frascati-féle vendéglőt alakította át, s mint mondják, a szobák ajtai felett itt-ott ma is olvashatók még a számok, melyek előbb a vendégszobákat jelölték.

Erdős, lombos vidék közepette áll az egyszerű és kicsiny terjedelmű lak, mely ma Bismarcknak és családjának asylumául szolgál, mikor az államférfiui gondok elől a természet nyugalmas ölebe vágyik menekülni. Háttérben terjedelmes park övezi az épületet, melynek első emeletét Bismarck és családjája lakja, s esetleg a nem éppen gyakori látogató vendégek is itt lesznek elszállásolva, míg a második emeletet a cselédség foglalja el, a földszinten pedig vannak az elfogadó termek és a kancellár dolgozó-szobája. Ez utóbbi ép oly egyszerűen van berendezve, a minővel Bismarck minden lakosztálya, semmi pompa, semmi drága bútort vagy dísz; egy zöld posztóval bevont nagy dolgozó asztal áll a két ablak között, rajta egyszerű írószék, egy újságmappa, szivaradoz, hamutartóval s néhány fénykép. Az íróasztal előtt tölgyfából faragott szék, mellette egy repositorium, a hova rátehesse

kezéből a papírt vagy okmányokat; a falon cylinder-naptár, a padlón egy medvebőr szolgál szőnyeg gyanánt, még abból az időből, mikor Bismarck Szentpétervárot volt követ. Nehány egyszerű kép függ a falon, köztük az öreg Vilmos császáré, 1867-ből, Frigyes császáré és a jelenlegi császáré, trónörökös korakból, valamint magának Bismarcknak Lenbach által festett pastelképe, s egy szofa és néhány szék egészíti ki a bútort.

Van azonban a bútortatnak egy darabja, mely történeti nevezetességre ritkítja párját. Ez egy csukódó asztal, melyen a kancellár írni szokott; ugyanaz az asztal, melyen Versailles-ban a békepreliminárákat írták alá. Ez asztal egy Joffe nevű asszonyoságé volt — Rue de Provence 14 — a kinél Bismarck az ostrom alatt lakott, s a ki Bismarck kértére átengedte ennek a történeti ereklyét, melyen ezüstbe véste olvasható a kapituláció napja: 1871. február 26.

Ha a herceg Friedrichsrueban tartózkodik, rendszeren ebben a szobában tölti az éj legnagyobb részét egész reggeli öt óráig, gondolatait rendezve, hivatalnokai munkáját vizsgálva felül, vagy pedig Németország külföldi nagyköveteinek távirati jelentéseiből találgatva éles észszel az idegen kormányok terveit. Miután reggeltől 11—12 óráig aludott, rövid és egyszerű reggeli után újra dolgozó szobájába tér, folytatni a felbeszakadt munkát. Azután terjedelmes gazdaságának szentel időt, melynél figyelme ép úgy mindenre kiterjed, mint az államügyekben.

Mint a dolgozószoba, ép oly egyszerűek a kastély többi szobái is, egyetlenegy, fényesen díszített terem kivételével. A kancellár vadászati szenvedélyéről tesz tanúságot a számos szarvasagancs, mely több helyt van fali díszül alkalmazva. Festményekben csak egy Hunten-féle kép lehet látni, mely a mars-la-touri csatát ábrázolja, s a kancellár arcképét abból az időből, mikor még frankfurti követ volt és néhány apróbb aquarellt.

A FRIEDRICHSRUHEI KASTÉLY HOMLOKZATA.

A PÉCSI KIÁLLÍTÁS.

II.

A kiállítás második fele, a budapesti műcsarnok képiállításával együtt, a város egyik legterjedelmesebb nyilvános épületében, a belvárosi népiskolában van elhelyezve. Itt a kertre alakított nyolcz nagy terem s a folyosók zsufolásig telve vannak a különféle tárgyakkal. Az első termen azonban, mely az iparos tanulók idei munka-kiállítását tárja elénk, könnyen áthaladhatunk, mert a tavalyinak mögötte maradt. A következő három nagy terem igen változatos és érdekes képet nyújt Pécsnek négy elemi népiskolája, polgári, zárdai és magánleányiskolái és nevelői intézeteiről, és a fiu-iskolák házi ipari munkálkodásáról. Itt látni még a püspöki tanítóképző különös módon feldíszített nyelvi és számtani füzetek s egyéb tárgyain kívül számos megyei népiscola kiállítását, melyek közt a Duna-gőzhajózási társaság szabobányai és bánya-telepi iskolái a leggazdagabbak és legérdekesebbek. Különösen gazdag ásvány-gyűjteménye érdemel figyelmet.

Nagy területet foglalnak el a pécsi állami főreálisok szép szabadkézi és mértani rajzai. Ilyenek különben még Lugosról is vannak. A gazdag tanszer-kiállításban Zahora J. pjerger-szélaknai plébános szemléltető tárgyai, a természetes arányokban faragott állatalakok érdemelnek kiemelés, mert ezeket ő a maga tanműhelyében faragtatta, s készítésök, mint új pedagógiai eszközöké, jövőnek néz elé.

Érdekes tudni a Baranya népoktatására vonatkozó térképről, hogy e megyében 1869-ben csak 69.67% tanköteles gyermek járt iskolába, míg ma 96.66%, tehát 17.10%-kal több. Ma összesen 419 népiskolája van, de ezek közül magyar csak 211. Ebben azonban a szaporulat 59%. Míg egészben 1869 óta csak 44 iskolával szaporodott a szám. Lényegesen szaporodott a tanítók száma és javult a fizetése. 1869-ben 413 tanító volt, ma pedig 546-an vannak, s fizetésök akkor csak 97,015 frtot tett, ma pedig 186,697 frttal több.

Női kézi munkák két nagy termet töltenek be. Sok szép kéz dolgozott a tömördek szép tárgyak előállításán, a hol a legfinomabb brüsszeli csipke utánzattól, egész addig az óriási oltárszőnyegig, melyet a pécsi apácák a dom számára már évek óta készítenek, mindenből szebbnél szebb specialitások találhatók, de természetesen elég különlegesség is.

A kiállítás legutolsó osztálya, a művészeti és régészeti, szintén két termet foglal el, de itt a műkedvelők munkáit és más apróságokat igen helyesen elkülönítették.

De ebben az elkülönített teremben is egy pár olyan dolgot találunk, mely általános érdekű. Itt látjuk Zrinyi Miklósnak, a szigetvári hősnék, egykori életnagyságu olajképet és egy hadi zászlóját

KOCSIKÁZÁS A PARKBAN.

BISMARCK DOLGOZÓSZOBÁJA FRIEDRICHSRUHEBEN.

A FRIEDRICHSRUHEI TALÁLKOZÁS

hercegnőt jegyzi el, az olasz trónörökös pedig Kle...

B. Hornig veszprémi püspök beigtatása e hó 8-ikán...

A pécsi kiállítás, melyet folyton sokan látogatnak...

Egy jótékony végrendelet. A közéletünkben oly nevezetes szerepet vitt néhai Bezerédj Istvánnak...

1865 márczius havában kelt első végrendeletének...

A tudósok Nesztora. Az agg francia tudós, Chevreul...

Herman Ottó északi expedíciójának egyik eredménye...

A J6-sziv pénztárában e hó első napjáig 144,034 frt...

Mátyás király szülőháza. A kolozsvári házat jelölendő...

Az első magyar szinagazgató sirja. Csanád-Palotán...

Másnap reggel indulnak Cs.-Palotára, hol 9 órakor...

vendégeket ebédre. Este 7 órakor diszéladás a színházban...

Mészoly Gézáni a korán elhunyt jeles tájfestőnek...

Magyar pap Kínából. A főváros utcaján pár nap óta...

Az erdélyi kath. statusgyűlést Lónhart Ferenc erdélyi...

Két magyar elfogatása Franciaországban. Lupa Páter...

A tudósok Nesztora. Az agg francia tudós, Chevreul...

A mi egyébként az agg tudós életmódját illeti, arról...

HALÁLOZÁSOK.

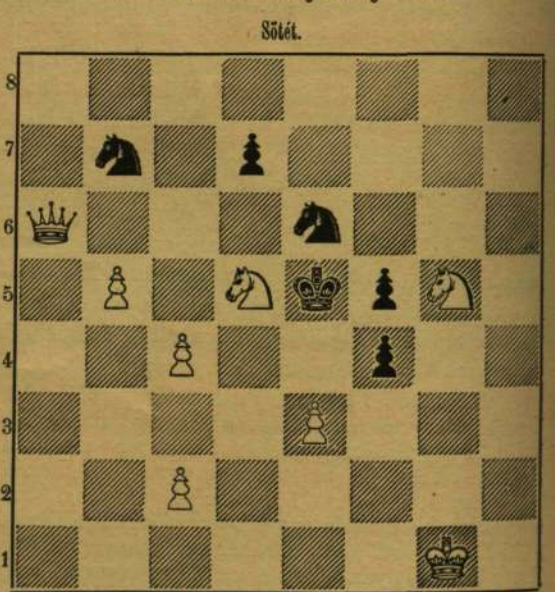
Elhunytak a közelebbi napok alatt: KARNUSZ József...

GÁRY GÁSPÁR, volt szolnoki postamester 76 éves. — SCHNEIDER ERNŐ...

BÁNO JÓZSEF, szül. Jozsaszky Terézia báróné, a képviselőház volt alelnökének neje, 65 éves...

SAKKJÁTÉK.

1509. sz. feladvány. May C-től.

Világos indúl s a harmadik lépésre matot mond.

Az 1503. sz. feladvány megfejtése.

Blümel R.-tól.

Table with columns: Világos, Sötét, Megfejtés, Világos, Sötét. Contains chess move notations like 1. Hf5-e3, 2. He3-d5, 3. Ba6-d6 mat.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. — Andor S. Kovács...

HETI NAPTAR. Szeptember hó.

Calendar table for September with columns: Nap, Katholikus és protestáns, Görög-Orosz, Izraelita. Lists dates and events like 9. V. 6. 16. Már. sz. n., 10. H. Tol. Mikl. hv.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. egyetem-tér 6. szám.)

Henneberg G. Zürichben, selyemgyári raktára. Magánoknoknak előnyös beszerzési forrás bármely...

Egy hatzár használt petít sor, vagy annak helye egysejri igazbált 15 kr.; többszöri igazbált 10 kr. Bélyegdíj külön minden igazbált után 30 kr

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdetőmelyeket elfogad BÉCSBEN: Dukas M. Riemergasse 19, Schalek Henrik Wollzeile 12, és Oppelik A. Stubenbastei 3

Hatóságilag engedélyezett végeladás. NŐI DIVAT-ÜZLETEM ÁTVÁLTOZTATÁSA MIATT, 1888 szeptember 10-től kezdve, hatóságilag engedélyezett nagy kiárúsítást. rendkívül leszállított szabott árak mellett, LEONHARD M., ezelőtt JANKOVITS P. Budapest, Deák Ferenc-utca 10. szám alatt.

Finom tojás-kéziszappan. (Toilette-szappanok legkiválóbbike.) Glycerin és tojássárgából készült, különösen tisztítja és élénkíti az arcbőrt...

BUDAPESTI SZEMLE a M. Tud. Akadémia megbízásából szerkesztő GYULAI PÁL. Tartalom: Más világok, Helternich és a Napoleonidák I. Napoleon haláláig, Nagy-Becskerektől Pákozdig, Egy léány mint özevgyasszony, Regény, Költemények, Ártilian vádlottak, Papiriparunk emelése, Értisítő, Kalidasa, Sakuntala, Ford. Fiók K., Verne J., Sándor Mátyás, Szigetvári Ivántól, Berryer törvényszéki beadvédei, Doctor Romanus, A mi deatolizált egyetemünk, Cs. F.

VERA-FORRÁS Veghlesen, Zólyomgyében Magyarország kitünő új savanyuvize, kapható BRÁZAY KÁLMÁN nagykereskedőnél és főraktárosnál Budapesten, IV. ker., Muzem-körút 23. szám alatt

Franciáország és a Külföld Minden illatszerezés és né és Fodrászánál La VELOUTINE Különleges Kispor BISMUTAL VEGYVÉRE CH. FAY, ILLATSERÉSZ, PARIS - 9, rue de la Paix, 9 - PARIS.

I-6 cs. kir. kizár. szabad. újonnan javított ruganyos sérvkötők biztonsági sérvvel és sérvvédővel. Legújabb találmány az amerikai, újonnan javított ruganyos sérvkötő Politzer J. és rugók nélküli van, tisztán ruganyból művészesen szerkesztve...

FEHÉR MIKLÓS a m. kir. államvasutak gépgyárának vezérügynöke és több más elsőrangú gépgyár képviselője ajánlja leszállított árakon a kizárólag nála kapható, világhíra EREDETI MAYER-TRIEURÖKET, továbbá kitérő szerkesztő gabona-tisztító rostait, valamint legjobbban bizonyult, könnyű sorvetőgépeit és mindennemű ekéit, olcsó árak és kedvező fizetési feltételek mellett. Képes árjegyzékek ingyen és bérmentve. Iroda, raktár és javító műhely Budapest, Illovi ut 25-dik szám alatt „Köztelek”

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható: Arany Kincstár Nélkülözhetlen tanácsadó minden család és háztartás számára Szerkesztette Beucizky Irma. Ára füzve 80 krajczár. Ára kötve 1 frt. A SZÓLÓ mint kincsbánya. TANULMÁNY, miként lehet a szőlő, a tudomány elveinek megfelelő művelés a melőterményének teljes kihasználása által valószínűleg teljes kifizetés tenni, és börtormelésünk jövőjéről szemben a fillokszerével. Gyürky Antal. Ára füzve 50 krajczár.

